

Rajoittaako lainsäädäntö humanistista tutkimusta?

Humanististen alojen aineistojen tietosuojaa ja tekijänoikeutta käsittelevä seminaari 14.9.2016, Tampereen yliopisto, Pinni B.

Muistitietoaineistot, eettisyys ja lainsäädännölliset kysymykset. Paneeli klo 13-15

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA

Ulla-Maija Peltonen
dosentti HY

ulla-maija.peltonen@finlit.fi

Muistitietoaineistot, eettisyys ja lainsäädännölliset kysymykset

- Yksityishenkilöiden valokuvia, suullisia ja kirjallisia muistelmia, kertomuksia elämän eri alueilta, elämäkertoja ja omaelämäkertoja
- Teemoina mm. sota ja väkivalta, pakolaisuus, seksuaalisuus, sosiaalihuolto, köyhyys, huono-osaisuus, rikollisuus
- Tutkimusprosessin aikana monia moraalisia valintatilanteita

Philip Lalanderin (2008) ohjeita tutkijalle:

1. Mieti etukäteen mahdollisia pulmatilanteita ja miten niissä toimit
2. Tiedosta, ettei kaikkia kriisitilanteita voi ennakoida
3. Puhu teknisistä ja moraalisisista ongelmista säännöllisesti kokeneen tutkijan kanssa
4. Kenttätöön hankalimpia moraalisia kysymyksiä ei voida ennakoida

Nykytilanne ja haasteet

1. Mielikuvitus ja pelot

Humanistisen tutkimuksen riskiarviot eivät perustu empiiriseen tietoon vaan vilkkaaseen mielikuvitukseen mahdollisista riskeistä

2. Lain kirjain ja kirjoittamattomat tulkintatraditiot

Lakipykälien tuntemus tärkeää, mutta se ei riitä, tarvitaan tietoa, miten lakia tulkitaan

Jo olemassa olevien tulkintatraditioiden sanallistaminen

3. Välittämisen etiikka

Keskeistä herkkä reagointi ja tilanteiden ainutlaatuisuuden tunnistaminen

Eettisen herkkyyden ja moraalisen arvioinnin kehittäminen, vuoropuhelun lisääminen

Esimerkki: Boston Collegen Belfast -hanke

- Pohjois-Irlannin levottomuuksiin osallistuneiden muistitietohaastattelut 2001-2006
- Tutkijoiden ja tiedonantajien ehdoton luottamus toisiinsa
- Yhteinen sopimus: aineistoja ei julkisuuteen ennen kuin kaikki tiedon antajat ovat kuolleet
- 2016 amerikkalainen oikeusistuin haastoi yliopiston luovuttamaan arkistossaan olevan muistitietoaineiston Pohjois-Irlannin poliisille
- Hankkeen johtaja kieltäytynyt luovuttamasta aineistoa ja tekemästä yhteistyötä poliisin kanssa

Kirjallisuutta

- Puheenvuoroni perustuu joiltain osin artikkeliin Ulla-Maija Peltonen, Näkökulmia arkistoitujen muistitietoaineistojen jatkokäytön periaatteisiin, Teoksessa Ihmistieteellisten tutkimusaineistojen jatkokäyttö ja tietosuojat. Toim. Antti Ketola ja Raimo Lahti. FORUM IURIS. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki 2014, 153–157.
- Philip Lalander, Confidentiality on the Edge: reflections on an article by Klaus Mäkelä. Nordic Studies on Alcohol and Drugs 23. English supplement, 25–30.
- Klaus Mäkelä, Etnografisen moraalin hallinnollinen ennakkosäätely. Puheenvuorot. Kulttuurintutkimus 25 (2008):1, 40–46.
- Nel Noddings, Starting at Home. Caring and social policy, Berkeley. University of California Press 2002.
- Paul Gready, The public life of narratives: Ethics, politics, methods. Teoksessa Doing Narrative Research. Eds. Molly Andrews, Corinne Squire & Maria Tamboukou. Sage 2008, 137–150.
- Klaus Mäkelä, Laadullisten aineistojen jatkokäytöstä ja mallisuostumuslomakkeista. Muistio 18.7.2012.
- Francis X. Blouin Jr and William G. Rosenberg, Processing the Past: Contesting Authority in History and the Archives. Oxford University Press 2013, 182.
- Henry McDonald, Disclosure of IRA testimony held in Boston could stall search for truth. The Guardian. <http://www.guardian.co.uk/uk/2012/jul/08/disclosure-ira-testimony-boston-college/print>
- Davis Lawler, US Court orders Boston College to hand IRA tapes to police in Northern Ireland. The Telegraph News 04/2016. <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/04/26/us-court-orders-boston-college-to-hand-ira-tapes-to-police-in-no/>

Linkkejä

- Arkistolaitos. Arkistoyhdistys, Eettiset ohjeet 2006
<http://www.arkisto.fi/fi/palvelut/julkaisuluettelo/d-verkko-oppaat/arkistot-yhteiskunnan-toimivamuisti/arkistot-ammattina>
- Arkistolaki, Henkilötietolaki, Tekijänoikeuslaki, Julkisuuslaki, ks. Suomen lait, Finlex.
<http://www.finlex.fi>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto, www.tietosuoja.fi
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen 2002 ja 2012. <http://www.tenk.fi>
- ICA International Council on Archives. Code of Ethics.
www.ica.org
- Oral History and Ethics, Oral History Society, UK.
<http://ohs.org.uk/ethics.php>